

GRZEGORZ K. SZCZECINA

**J. ZIELIŃSKI, KAROL WOJTYŁA. KARMELITAŃSKIE
SPOTKANIA, WYDAWNICTWO KARMELITÓW BOSYCH,
KRAKÓW 2016, SS. 118, ISBN 978-83-7604-417-0**

22 kwietnia 1979 roku św. Jan Paweł II w przemówieniu wygłoszonym w Aula Magna, Papieskiego Fakultetu Teologicznego „Teresianum” w Rzymie, zwrócił się do obecnych tam braci Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel: „karmelitów bosych znam od dziecka. Urodziłem się bowiem – jak zapewne wiecie – w Wadowicach, gdzie znajduje się Wasz klasztor, sławny z tego, że przez pewien czas jego przeorem był Ojciec Rafał Kalinowski. Stąd przyzwyczałem się do Waszego tak charakterystycznego habitu, od pierwszych lat mojego życia. Uczęszczałem także do Waszego kościoła, biorąc udział w liturgii i odprawianych tam nabożeństwach”¹. Natomiast w trakcie wizyty w Wadowicach w 1999 roku Ojciec Święty wyznał: „Ja od młodzieńczych lat wędruję w duchu do tego miejsca szczególnego kultu Matki Bożej Szkaplerznej, które wywierało tak wielki wpływ na duchowość Ziemi Wadowickiej. Sam wyniosłem z tego miejsca wiele łask, za które dziś dziękuję Bogu. A szkaplerz do dzisiaj noszę, tak jak go przyjąłem u karmelitów na Górcie, mając kilkanaście lat.”².

MGR LIC. GRZEGORZ K. SZCZECINA, studia magisterskie ukończył na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w 2014 roku. Obecnie jest doktorantem w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii KUL. Kontakt: grzesszczecina@interia.pl

1. Dnia 22.04.1979 r. w: *Acta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum*, 24(1979), s. 5.
2. Jan Paweł II, *Polska 1999. Homilie i przemówienia*, Warszawa 1999, s. 242.

Święty naszych czasów – Jan Paweł II, jest najbardziej rozpoznawalnym Polakiem w świecie. Nie sposób zliczyć publikacji, artykułów, prac naukowych, filmów itd., które traktują o Papieżu-Polaku oraz o jego dzielności i owocach pontyfikatu. O żadnym ze współczesnych Polaków nie napisano, nakręcono i powiedziano tak wiele. W każdym regionie świata budowane są świątynie pod jego wezwaniem. Kult św. Jana Pawła II jest wyjątkowo żywy i wciąż się rozrasta. Wydaje się, iż o życiu tego Wielkim Polaku i Namiestniku Chrystusa na ziemi wiemy już wszystko. Wiele książek powiela znane już powszechnie fakty, jednak są i takie, które bywają swoistym *novum* w biografii czy działalności Ojca Świętego. Jedną z takich publikacji, która jest naukowym i popularyzatorskim wykładem o związkach krakowskiego metropolity z karmelitami bosymi zwłaszcza w Wadowicach i duchowością karmelitańską, jest najnowsza książka o. Jerzego Zielińskiego OCD pt. „Karol Wojtyła. Karmelitańskie spotkania”. Została ona wydana nakładem Wydawnictwa Karmelitów Bosych w Krakowie w 2016 roku. Książka ta jest ukazaniem dokumentów i wspomnień karmelitów związanych z wadowickim klaszturem pod wezwaniem św. Józefa oraz krakowskim pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. W znacznym stopniu zawarte w tej pozycji materiały i wspomnienia są dotąd niepublikowanymi a dotyczą okresu młodości Karola Wojtyły oraz czasu jego posługi jako metropolity krakowskiego. W tym miejscu warto zaznaczyć, iż Jan Paweł II w czasie swego pontyfikatu kilkakrotnie zwracał się w oficjalnych wypowiedziach do Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel. Czynił to w ramach posługi ogólnoklezyjalnej, jak i kościele polskim. W języku polskim ukazały się m.in. trzy obszerne opracowania myśli papieża: włoskiego filozofa Rocco Buttiglione (*Myśl Karola Wojtyły*, Lublin 1996), Jarosława Kupczaka OP (*W stronę wolności. Szkice o antropologii Karola Wojtyły*, Kraków 1999), oraz Jana Galarowicza (*Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły*, Kęty 2000). Warto też nadmienić, że związki św. Jana Pawła II z Karmelem były już przedmiotem analiz³, niemniej jednak nigdy nie ukazała się publikacja traktująca o jego kontaktach z wadowickim klaszturem, która była oparta o taką bazę źródłową jak uczynił to o. Jerzy Zieliński OCD w swojej najnowszej książce. Tym samym czytelnik może poznać „na nowo” zasadnicze

3. Wśród publikacji można odnaleźć m.in.: A. Wach OCD, *Karmelitański Jan Paweł II*, „Głos Karmelu” 24(2008), s. 10-14; Tenże, *Jan Paweł II a duchowość karmelitańska*, „Życie Karmelem w świecie”, (47)2006 nr 3, s. 27-34; Sz. Praškiewicz, *Sługa Boży Jan Paweł II i święci wadowickiego klasztoru Karmelitów Bosych: Rafał Kalinowski i Alfons Mazurek*, Kraków 2006; *Przewodnicy na Górę Karmel ukazani przez Jana Pawła II*, red. Cz. Gil, Sz. T. Praškiewicz, Kraków 2000; *Karmelitów bosych znam od dziecka*, red. Sz. Praškiewicz, Łódź 1988; *Jan Paweł II o świętych Karmelu*, red. Cz. Gil, Kraków 1986.

elementy duchowości Karmelu, obecne w biografii świętego naszych czasów. Sam papież, jak żaden dotąd, w swoich pismach autobiograficznych: *Przekroczyć próg nadziei*, *Dar i tajemnica*, oraz *Pamięć i tożsamość* pozostawił wiele osobistych wątków, które pomagają poznać korzenie jego postaw, odnaleźć podstawowe fascynacje i wyartykułować intuicje wiążące dla jego pontyfikatu. Wśród nich jako znaczący jawi się wątek karmelitański, a jego podstawą jest młodzińczy związek Karola Wojtyły z wadowickimi zakonnikami o czym traktuje recenzowana książka.

Karmelitańskich wątków w życiu młodego Karola Wojtyły, później biskupa i papieża jest wiele. Niektóre z nich mają charakter oficjalny, inne bardzo osobisty. Istotnym jest tutaj związek Jana Pawła II z Karmelem już od dzieciństwa i wzrost w duchu karmelitańskim dziedzictwie świętych. Cel renegowanej publikacji został wyrażony przez Autora we „Wstępie”: „Pragnienie podzielenia się nimi (nieznane dokumenty, wspomnienia) z szerszym gronem czytelników było pierwszym motywem podjętej pracy poszukiwawczej. Drugim, niemniej ważnym, była potrzeba bardziej historycznego spojrzenia na niektóre wydarzenia łączące Wojtyłę z polskim Karmelem teraz jańskim. Przy wadowickim, a w późniejszym czasie także przy krakowskim klasztorze wydarzyły się dla młodego Wojtyły rzeczy na tyle istotne w formacji do pełnego człowieczeństwa, że będąc już papieżem, mówił do karmelitów bosych: «Daliście bardzo mocne świadectwo życia „pewnemu” chłopcu, „pewnemu” młodzieńcowi; wywarło ono wpływ na całym moim życiu». Spotkania z karmelitańskimi zakonnikami przypominają drogowskazy, które na etapie młodości pomogły młodemu Karolowi obrać właściwą drogę w dorosłość.” (s. 7-8).

Recenzowana publikacja została podzielona przez Autora na dziewięć rozdziałów. Książka została wydana w ładnej szacie graficznej i na dobrym jakościowo papierze, który sprzyja lekturze. Okładkę stanowi w znacznej mierze fotografia z odsłonięcia i poświęcenia tablicy ku czci o. Rafała Kalinowskiego i br. Alberta Chmielowskiego w kościele karmelitów bosych w Krakowie, w 1963 roku. Na okładce został umieszczony pełen tytuł. Na odwrocie kolejna fotografia z powyższego wydarzenia i fragment „Wstępu”. Po stronach tytułowych (s. 1, 3) i stopce redakcyjnej (s. 4), został zamieszczony „Wstęp” (s. 5-8), który jest wprowadzeniem w dzieło. Pierwszy rozdział „Mała Ojczyzna z klasztorem w tle” (s. 9-17) jest rysem historycznym wadowickiej świątyni „na górce” i całemu kompleksowi zakonnemu karmelitów bosych. To w pobliżu tego klasztoru urodził się i wychował przyszły papież. Treść traktuje o pierwszych kontaktach Karola Wojtyły z tym miejscem modlitwy i jego duchowym wzroście czego dobitnym potwierdzeniem jest kolejny rozdział pt. „Płócienny szkaplerz od

ojca Sylwestra” (s. 20-30). W tym miejscu czytelnik może poznać historię tego dewocjonalia, jako wyjątkowej szaty opieki Matki Bożej oraz poznać ten rys duchowości św. Jana Pawła II. Szkaplerz karmelitański przyjął on 25 bądź 29 maja 1930 roku w miejscowym klasztorze z rąk o. Sylwestra Gleczman, który był spowiednikiem młodego Karola. Trzeci rozdział „Bóg wyznaczył inną drogę” (s. 31-42) traktuje o wyborze życiowej drogi przyszłego metropolity krakowskiego, który rozważał wstąpienie do karmelu. Bardzo cenne są tutaj wspomnienia o. Bogusława Woźnickiego, które traktują o tym fakcie, a zostały zawarte w tej książce co stanowi o jej kolejnym walorze. „Przyjaźń z ojcem Leonardem” (s. 43-58) to rozdział poświęcony o. Leonardowi Kowalówce, który był duchowym przyjacielem kard. Karola Wojtyły. W tym miejscu zostały zawarte nie tylko wspomnienia samego Jana Pawła II ale również wzajemna korespondencja z o. Leonardem. Piąty rozdział „Debiut w karmelitańskim miesięczniku” (s. 59-64) traktuje o historii gazety karmelitańskiej „Głos karmelu”, na łamach której swój poetycki debiut miał kleryk Karol Wojtyła, o czym mowa w tym miejscu książki. Jest to mało znany fakt z życia świętego, a jego opis i publikacja jest kolejnym, znacznym walorem książki. „Konsultacje u ojca Bernarda” (s. 65-71) – rozdział ten przybliży postać o. Bernarda Smyraka, znawcy języka hiszpańskiego i dzieł św. Jana od Krzyża w oryginale. To z nim spotykał się Karol Wojtyła jeszcze jako student i czerpał inspiracji w rozważaniach wspomnianych pism. Rozdział „Na rekolekcyjnym szlaku” (s. 73-80) przedstawia mało znany epizod uczestnictwa w kapłańskich rekolekcjach Karola Wojtyły w wadowickim klasztorze. W tym miejscu zostały zawarte nie tylko wspomnienia i poświadczenia w dokumentach ale i archiwalne zdjęcia Księża uczestniczących w rekolekcjach, na których można odnaleźć przyszłego papieża. Ósmy rozdział „Spojrzenie ku sercu Afryki” (s. 81-85) to prezentacja listów, opatrzonych odpowiednim komentarzem, które metropolita krakowski wysyłał do o. Leonarda przebywającego i apostołującego w Afryce. „Z karmelitańskich kronik i notatników” (s. 87-104) to ostatni rozdział recenzowanej publikacji. W tej części książki czytelnik można poznać, jak wskazuje tytuł, fragmenty z zapisków prowadzonych przez ojców karmelitów w wadowickim klasztorze. Prezentowane teksty traktują wspomnieniowo o obecności kard. Karola Wojtyły w miejscowym klasztorze i jego trosce o to miejsce jako metropolity krakowskiego. Prezentowane fragmenty kronik są doskonałą bazą badawczą do poznania nastrojów, które towarzyszyły przy wyborze polaka na Stolicę św. Piotra. Zawarcie archiwalnych tekstów w publikacji jest niezwykle wartościowe, gdyż czytelnik może poznać nie tylko kwestię prowadzenia zakonnych kronik, ale i do nich sięgnąć. Recenzowana pozycja wydawnicza zawiera tzw. „Dodatek” (s. 105-113), który jest zakończeniem

książki. Autor zawarł tutaj dwie homilie o. Onufrego Walczaka z okazji wyboru Karola Wojtyły na papieża (Czerna, 1978 r.) oraz o potrzebie modlitwy za Jana Pawła II (Czerna, 1979 r.). Ukazują one nadzieję i radość, która towarzyszyła ówczesnym polakom. Jest to dosyć nietypowe zwieńczenie dzieła. Wydaje się, iż Autor winien choć w kilku zdaniach podsumować zebrany i ukazany w książce materiał, zaprezentować ogólne wnioski. Brak tego typu zakończenia jest pewnym mankamentem publikacji, który nie wpływa na ogólną pozytywną ocenę dzieła. Całość publikacji zwieńczona jest „Spisem treści” (s. 115), a także rysem historii zakonu (s. 116-118), który jest dołączany do wszystkich publikacji Wydawnictwa Karmelitów Bosych, co jest pozytywną formą propagowania działalności i życia zakonników.

Św. Jan Paweł II wielokrotnie podkreślał wpływ Karmelu na swoje życie. Jak wskazano w publikacji o. Jerzego Zielińskiego OCD pt. „Karol Wojtyła. Karmelitańskie spotkania”, Karol Wojtyła planował wstąpić do tego Zakonu, który był mu bliski. W wymiarze intelektualnym i duchowym fascynował się doktryną karmelity – św. Jana od Krzyża, o której traktowała jego dysertacja dyplomowa i doktorska. Z pewnością wpłynęło to na formę jego poglądów teologicznych i antropologicznych. Największy wpływ na myśl św. Jana Pawła II miała również św. Teresa od Dzieciątka Jezus i św. Benedykta od Krzyża. Na wymiar teologii narodu znaczy wpływ wywarł również karmelita – św. Rafał Kalinowski, powstaniec styczniowy i budowniczy wadowickiego klasztoru. W nurcie karmelitańskim pozostaje również mariologia i józefologia Papieża-Polaka. Tego wszystkiego dopełnia nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel podtrzymywane i ożywiane w noszeniu szkaplerza św. przez św. Jana Pawła II. Z Karmelem Wojtyłę łączyła również kultura. We wzajemnych kontaktach grup teatralnych gimnazjalistów im. Marcina Wadowity, gdzie uczęszczał przyszły papież i prywatnego gimnazjum karmelitów bosych, dojrzewa głębszy przystęp do literatury i dziedzictwa narodowego. Wszystko to wyznacza podstawowe składowe papieskiego ducha, zaczerpnięte z tradycji i ducha Karmelu.

Podsumowując recenzję należy stwierdzić, iż publikacja o. Jerzego Zielińskiego OCD pt. „Karol Wojtyła. Karmelitańskie spotkania”, jest pozycją godną polecenia. Zwarte w niej treści są wkładem w biografię św. Jana Pawła II i jego kontaktów z karmelitami wadowickiego klasztoru. To tam jako młodu chłopiec czerpał duchowe podstawy do budowy swojego człowieczeństwa jako chrześcijanina i Polaka. Warto wskazać, że pozycja wydawnicza jest oparta na rzetelnym materiale badawczym, archiwalnym co jest istotnym jej walorem. Podjęta praca przy gromadzeniu i analizie materiałów dowodzi dobrego warsztatu badawczego Autora i umiejętności poszukiwania źródeł. Owocem podjętej pracy jest

recenzowana publikacja, w której brak istotnych mankamentów. Bardzo ważne i pomocne są przypisy ze wskazaniem miejsca źródeł, którymi został opatrzony tekst. Jednak warto by umieścić tzw. zbiorczą bibliografię, jako egzemplifikację podjętej i wykonanej pracy, oraz pomoc dla przyszłych poszukiwaczy źródeł, którzy z całą pewnością mogą sięgnąć to książki jako wyjątkowej bazy źródłowej. Walorem publikacji jest osiem zdjęć przedstawiających m.in. wybrane sylwetki wadowickich karmelitów. Treść książki zachęca do zainteresowania się życiem i działalnością św. Jana Pawła II, a szczególnie jego związków z Karmelem. Dzięki lekturze można jeszcze lepiej poznać duchowość papieża i jej owoce. Publikacja zachęca również do poznania dziejów i działalności Zakonu Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel oraz tego rodzaju życia modlitewnego, wyrażającego się m.in. w karmelitańskim szkaplerzu św., którego nabożeństwo wciąż trwa i jest niezwykle istotne we współczesnym świecie.